

Վ Ի Ր Ը Ք ՈՒ Ժ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ը

II

Բ. ՀԱԿԱՆԵԽՈՒՄ ԵՒ ԱԳԱՆԵԽՈՒՄ

Զգայազրկումի գիւտէն վերջ, հսկանեխումի և յետոյ ապանեխումի գիւտը, զոր ամբողջովին կը պարտինք Փասթէօրի մանրէաբանական գիւտերուն, նոր թոխչք տաւա վիրարութեւթեան:

Մինչև այդ գիւտը, զործողութիւններէն առաջ եկած բոլոր վէրքերը կը թարախտէին, իսկ թարախտումը նպատաւոր պարագայ մը նկատուած էր վէրքերուն ապխացումին համար: Ասոր համար ալ վիրարոյժները, նոյնիսկ մեծ անուն հանած վիրարոյժները, ձեռք չէին առներ զգուշական միջոցներ, չէին լուացուեր ու նոյն անմաքոր գործիքներով զործողութեան կ'ենթարկէին շատ հիւանդներ և նոյնիսկ զիազանութիւն կ'ընէին: Արդիւնքը այն կ'ըլլար որ վէրքերու պարզ թարախտումը յաճախ կը տարածուէր ամբողջ մարմնին, յառաջ կը բերէր անաւոր մահացու փտախտը, նիւտումը որ երբեմն կը վարակէր հիւանդանոցի մը հիւանդներուն մեծամասնութիւնը: Իսկ ծննդաբերող կիները մեծ համեմատութեամբ զո՛ւ կ'երթային ծննդաբերական վարակման Այնպէս որ, այդ չբջանին, վիրարոյժներն իսկ կը վախնային վիրարութեւթեան:

Եւ ահա փասթէօր, մօտ երեք քառորդ դար առաջ, իր հանճարեղ ու անխնջ հետազոտութիւններուն շնորհիւ, եկաւ հաստատել, որ այդ թարախտումներուն ու փտախտին պատճառը մանր էակներ են, մանրէներ, որոնք կը գոնուին անսրկաններուն վրայ: Փասթէօրի գիւտէն խանդավառուած, անգլիացի ձօն Լիստրը (1827-1912) հիմնուելով սկզբնական այն կարծիքին վրայ թէ մանրէները մասնաւորաբար տարածուած են օդին մէջ, խորհեցաւ մասնաւոր զեղերով՝ ցականեխակներով (antiseptiques) պաշտպանել վէրքերը օդի մանրէներուն զէմ և միեւնոյն ատեն ոչնչացնել այս վերջինները, այսինքն ցականեխակ:

Եւ իրօք Լիստրը հաստատելէ ետք թէ ասիւմիէնիքը, ժամանակին այնքան ծանօթ՝ բայց այժմ գրեթէ մոռցուած, զօրաւոր հսկանեխական մըն է, սկսաւ իր զործողութիւնները կատարել՝ ամէն ինչ ասիւմֆէնիքի 5օ օ լուծալուրով հսկանեխելէ ետք: Գործողութիւններուն իրբև հետեանք թարախտումի և մահերու թիւը մեծ համեմատութեամբ նուազեցաւ: Հսկանեխական մեթոտը տարածուեցաւ զանազան երկիրներու մէջ: Վիրարոյժները ինքնապատահ գործան և համարձակեցան, առաջին անգամ ըլլալով, կատարել մեծ գործողու-

թիւներ, ինչպէս որովայնի բացումով ներքին գործարաններու վրայ գործողութիւնները, որոնք այժմ սովորական են, Հետզհետէ նոր հականեխականներ գտնուեցան՝ սիւլպիմէ, իօսոֆօրմէլն. որոնց գործածութիւնը, թէև բաւական աշխատանք կը ստեղծէր, բայց գէթ կ'անհետացնէր վիրաբուժական համաճարակային մահերու մղձաւանջը:

Գիտական պրպտումները և փորձառութիւնը հետզհետէ ցոյց տուին, որ մանրէները շատ աւելի մեծ համեմատութեամբ կը վխտան վիրաբոյժին ձեռքերուն, գործիքներուն և գործածուած առարկաներուն (վիրակապ, բամպակ ևլն.) վրայ, քան օդին մէջ, հետևաբար աւելի տրամաբանական էր կանխաւ ոչնչացնել մանրէները գործողութեան անհրաժեշտ ամէն բանի վրայ, այսինքն ապանեխումի (aseptie) ենթարկել զանոնք ու յետոյ գործածել:

Մանրէները ոչնչացնելու, ապանեխելու ամէնէն զօրաւոր ու ազդու միջոցը ջերմութիւնն է: Մանրէները չեն դիմանար 100 աստիճան և մասնաւոր աւելի, տաքութեան: Ջերմութենէն կարելի է օգտուել զանազան ձևերու տակ. այսպէս կարելի է վիրաբուժական իրերը բոցէ անցընել (գործիքները), եռացնել (ջուրը), բայց յաճախ այս միջոցները բաւական չեն լուրջ գործողութիւններու համար: Ներկայիս գործողութեան մը համար անհրաժեշտ բոլոր առարկաները կ'ապանեխուին մասամբ (ապակիէ և մետաղէ գործիքներ) մասնաւոր փուռերու մէջ, ուր չոր տաքութիւնը մինչև 150 աստիճանի կը հասնի և մասամբ (վիրակապային առարկաներ) շոգեփակերու (autoclave) մէջ, ուր ճնշուած շոգիին խոնաւ տաքութիւնը 124 աստիճանի կը հասցընեն:

Շոգեփակով ապանեխումը, ամէնէն գործածական ձևն է: Գալով ձեռքերուն, վիրաբոյժը կէս ժամի չափ զանոնք խնամով օճառելէ, մասնաւոր խոզանակով շփելէ, հականեխականներով լուալէ ետք, ապանեխուած քառւորէ ձեռնոցներ կ'անցընէ:

Ահա այս մանրազնին ապանեխումին և ապանեխական զգուշութիւններուն շնորհիւ է, որ կարելի է անվտանգ կատարել այն դրժուարին գործողութիւնները, որոնք ամէնուն զարմանք և հիացում կը պատճառեն:

Իսկ երբ բորբոքումը և թարախոտումը բոյն դրած են մարմնոյն որեւէ մէկ անկիւնը, այդ պարագային կը կիրարկուի նաև հականեխական մեթոտը, ոչ թէ զօրաւոր հականեխականներով, որոնք կը փճացընեն մանրէները, բայց նաև անոր դէմ կռուող բջիջները, այլ աւելի բնախօսական միջոցներով, որոնց մասին կարելի չէ մանրամասնութիւններ տալ այս սեղմ էջերուն մէջ: